

PAPER – Domeinoverstijgend werken (DOW) vanuit het Directeurenoverleg van de Rotterdamse Kunstinstituten (DO) december 2024

Inleiding

De Rotterdamse cultuursector bevindt zich in de transitie naar een nieuw cultureel ecosysteem. Twee onderwerpen die onder meer op de veranderagenda staan, zijn: domeinoverstijgend werken (DOW) en een nieuw adviesstelsel voor kunst- en cultuurbeleid. Er is door het college een kwartiermaker aangesteld die de transitie begeleidt. Om deze kwartiermaker vanuit het DO te voeden, heeft het DO twee papers opgesteld over de onderwerpen DOW en een nieuw adviesstelsel. Alle leden uit het DO zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de totstandkoming van de papers. Een afvaardiging van het Directeurenoverleg heeft twee werkgroepen gevormd die in korte tijd (november) in drie intensieve sessies tot verdieping en concretisering zijn gekomen.

De resultaten van deze sessies zijn verwoord in de papers. Op 27 november zijn beide papers besproken in de vergadering van het DO en hebben leden feedback kunnen geven. De gedachtenlijn in de papers werd onderschreven, met de constatering dat het nog 'werk in uitvoering' is. En dat is ook precies de status van de papers op dit moment in het proces. Uiteraard zal binnen het DO het gesprek over beide onderwerpen worden voortgezet.

Wat verstaan wij vanuit het DO onder DOW en waarom staat dit nu op de agenda?

DOW is een werkwijze waarbij organisaties uit verschillende sectoren samenwerken aan complexe, maatschappelijke vraagstukken. Idealiter gaat dit verder dan incidentele samenwerkingen, zodat een duurzame verbondenheid tussen domeinen onderling ontstaat. Anders dan in een opdrachtgever-opdrachtnemer-relatie, draait DOW om samen optrekken, op basis van gelijkwaardigheid. Met als doel om structureel impact te maken op taaie vraagstukken.

Dit is niet de eerste keer dat wordt gesproken over DOW, samenwerken of (sinds een jaar of vier) interconnectiviteit. Binnen het DO – en zeker ook verder in de culturele sector – zijn er talloze voorbeelden te noemen van samenwerkingen met andere domeinen. Het is niet voor niets één van de veranderlijnen in de transitie. Daarnaast voelen we als DO ook de urgentie in de huidige tijden om de (financiële) positie van kunst en cultuur te verstevigen. Een duidelijk framework over de maatschappelijke en economische waarde van kunst en cultuur is hieraan onlosmakelijk verbonden.

Waarom kan de cultuursector (als geen ander) domeinoverstijgend werken?

DOW is geen doel op zich, maar zeker een middel om aan de weerbaarheid van de maatschappij en de sector zelf te werken. Dat is hard nodig, want we leven in gure tijden: er is sprake van verharding, polarisatie. Zeker in Rotterdam worden de vraagstukken steeds taaier. Het zijn vraagstukken die eigenlijk niet anders dan domeinoverstijgend opgelost kunnen worden. Dat wij hier als cultuursector een rol in willen nemen, vinden wij vanzelfsprekend: wij zijn van nature immers verbinders, verschillende groepen uit de samenleving ontmoeten elkaar bij ons.

DOW heeft ons bovendien veel te bieden. Het kan ons helpen om andere doelgroepen te bereiken en daarmee ons bereik te vergroten.

Bij het werken aan maatschappelijke transities is onafhankelijkheid belangrijk. Kunst en cultuur fungeert vaak als een spiegel van ontwikkelingen in de maatschappij. Juist vanuit die vrije ruimte kan worden bijgedragen aan het oplossen van complexe opgaven. Veel culturele organisaties doen dat dan ook al. Naar de vele voorbeelden die hiervan zijn, wordt momenteel onderzoek gedaan, onder meer door de Erasmus Universiteit Rotterdam (Astrid Manden).

De kracht van cultuur is buiten de eigen sector vaak nog niet helder genoeg. Deze moet inzichtelijker gemaakt worden. Wij zien DOW als kans om schotten tussen sectoren te doorbreken, om cultuur een gelijkwaardige positie in de samenleving te geven en om bewustwording en innovatie bij partners te stimuleren. Het is een kans om te kapitaliseren wat we waard zijn.

Onze boodschap: een investering in cultuur is per definitie een investering in de leefbaarheid van de maatschappij!

Wat zijn onze voorwaarden voor DOW?

DOW draait om een vorm van samenwerking die verder gaat dan een opdrachtgever-opdrachtnemer-relatie. Het vereist gelijkwaardigheid, waarbij partijen uit verschillende domeinen gezamenlijk aan een doel werken. Dat doel definiëren ze samen. Ze dragen samen bij (geld en inzet) om het doel te bereiken en doen dat op een transparante manier. DOW kan niet zonder goede communicatie en onderling vertrouwen. De belangen van de deelnemende partijen kunnen uiteenlopen, als ze maar voor iedereen duidelijk zijn. DOW vraagt om wederzijds begrip, betrokkenheid en continuïteit. Voor een duurzaam effect is het belangrijk om regelmatig te evalueren en waar nodig bij te sturen.

Wat zijn de te nemen stappen om op te kunnen starten?

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 is nú handelen essentieel om cultuur te positioneren als een onmisbare pijler in de samenleving.

Als cultuursector willen we ons op dit onderwerp organiseren. De huidige vorm waarin het Directeurenoverleg werkt, is hiervoor te beperkt. We hebben iemand nodig die de tijd, ruimte en het vermogen heeft om verbindingen te leggen en personen uit verschillende domeinen aan elkaar te koppelen. Iemand die de boer opgaat, vraagstukken signaleert, contacten legt met bijbehorende partijen en lobby voert. Iemand die ook het mandaat heeft om namens het Directeurenoverleg en, beter nog, namens de sector te handelen en te verbinden. Uiteraard is een goede terugkoppeling onderdeel van die taak.

Om te beginnen willen we maximaal drie vraagstukken formuleren, waar we als cultuursector gezamenlijk mee aan de slag willen. Dit moeten vraagstukken zijn rondom thema's waar we als cultuursector al zoveel kennis over en ervaring mee hebben, dat onze "seat at the table" bij de beslissing-nemers vanzelfsprekend is. Voor alle culturele partijen in Rotterdam moet

duidelijk zijn welke thema's dit zijn. Voor alle culturele partijen moet duidelijk zijn wat het (gezamenlijke) doel is, en waarom zij zich zouden moeten/kunnen/willen aansluiten. De vraagstukken formuleren we zo helder dat iedereen ze kan vastpakken.

Mogelijke vraagstukken

Om tot drie thema's te komen, zullen we allereerst binnen het DO onderzoek doen naar een aantal actuele vraagstukken. Welke thema's leven er, aan welke thema's wordt al dagelijks bijgedragen, op welke thema's zijn al samenwerkingen, etc.

Te denken valt aan thema's als:

- Werkgelegenheid
- Kansen (on)gelijkheid
- Leefbare wijken
- Armoede
- Zorg
- Onderwijs
- Veiligheid
- Sociale cohesie ofwel polarisatie in de samenleving
- Digitalisering/AI/Creatieve industrie
- Mentaal welzijn onder jongeren
- Klimaatverandering

Vervolgens zullen we bepalen: hoe kunnen, willen en mogen we bijdragen aan dat vraagstuk (als collectief) vanuit het perspectief: cultuur als gelijkwaardige pijler in de stad en samenleving.

Wat hebben wij hiervoor nodig van het bestuur van de stad?

Om de hierboven beschreven stappen te kunnen maken, vragen we aan het stadsbestuur om:

- culturele voorzieningen (locatie i.c.m. functie) op te nemen in de omgevingsvisie.
- actiever te zijn in het verbinden van (sleutelfiguren in) de cultuursector aan (beslissingsnemers in) andere domeinen.
- culturele instellingen toegang te geven tot domeinoverstijgende regelingen (SUPK) en culturele interventies in de zorg een eigen code geven (DBC).
- een taskforce DOW op te richten met vertegenwoordigers van verschillende sectoren (bruggenbouwers).
- DOW onderdeel te maken van de integrale gemeentelijke cultuurvisie: langjarig beleid en kader (8-10 jaar).
- het opstellen van een handreiking Samenwerken aan impact.

Tot slot

Naast het samen optrekken rond thema's, staat het elke individuele instelling uiteraard vrij om samenwerkingen aan te gaan met organisaties uit andere domeinen al dan niet in een opdrachtgever-opdrachtnemer-relatie. We zijn bereid om elkaar daarover te informeren en waar nodig ervaringen te delen.